

ЧЕТНИЧКИ ЗАТВОР НА ВЕНЦУ

Злогласни Венац изнад Ивањице захтева да се о њему нешто више каже.

Најпре је Милоје Мојсиловић са Венца наредио једној својој јединици да нападне партизане у Гучи. У то време у Гучи су постојале и партизанска и четничка команда места. Партизани у Гучи су на време сазнали за четничку намеру, четници нису ни смели да почну напад, али су партизани муњевитом акцијом успели да разоружају четнике у Гучи. Четници се тада повлаче ка Ивањици. На Венцу изнад Ивањице осетили су се нешто безбеднијим, ту формирали свој нови штаб — „Штаб сложене браће“. Чим су се мало средили, почели су лов на људе по Драгачеву и селима око Ивањице. Од два подрума на Венцу направили су по злу познати четнички затвор. Овде су четничке тројке из дана у дан доводиле жртве. По неким подацима кроз ове затворе прошло је веома много људи. Венац је постао појам страха за читав крај. Поуздано се зна да је овде убијен и заклан 31 партизанеки борац, на стотине их је дивљачки иопребијано и измучено, а више од тога их је одавде отерано у Гучу, Чачак или предато Немцима. Мали број оних који су прошли ову злогласну тамницу дочекао је крај рата. Овде је, међу осталим, била затворена и данима садистички мучена учитељица Олга Савић¹. Четници су је затим, испребијану и измрцварену, предали Немцима, који су је убили у логору на Бањици.

На Венцу су живот изгубили: Светозар Андријевић, Илија Боријан, Илија Вуковић, Душан Вулетић, Милић Главинић, Божић Грујовић, Живота Дмитрић, Александар Ђорђевић, Бошко Живковић, Мате Живковић, Љубо Јанковић, Милан Јанковић Бата, Даница Јаснић Кока, Станоје ЈТакковић, Љубомир Лалатовић, Мирослав Миловановић, Ђорђе Миловић, Никола Пештерац, Радомир Прелић Раде, Страхуња Томашевић и Милка Траиловић.

Ево и списка, свакако непотпуног, лица која су прошла најтеже муке у злогласном лошру на Венцу: Средоје Аџековић, Саво

1. Олга Савић, стручна учитељица. Вид. *На ратиштима и стратиштима*, књ. II, стр. 369—370.

Божовић, Данило Бркљач, Миломир Бугарчић, Петар Дамјановић, Драгољуб Жарковић, Драги Живковић, Борисав Ивановић, Миле Лабус, Довијана Пантовић, Светомир Петровић. . .

На стрељање на Венцу изведен је и Драго Жарковић. Успео је да побегне са овог стрелишта, али су га четници поново ухватили, одвели у Гучу и тамо дивљачки убили. Четник звани „Ваљевац“ исекао га је секирицом на комаде. Са стрелишта су побегли још Здравко Јаковљевић, Боривоје Савић Јатаган и Милић Главинић. Оног последњег четници су стигли и опет стрељали.

Милан Јановић Бата

Вероватно се никад неће имати потпун опис зверстава и убијања на Венцу. Ноћу између 24. и 25. новембра четници су овде, после страховитог мучења, заклали Милана Јанковића Бату и Рада Прелића. Јанковићу су четници секли нос, уши и друге делове тела и приморавали га да једе своје месо и да виче: „Живео краљ Петар!“. У току дугог садистичког мучења Раде Прелић је доживео нервни слом². Још доста грозота сачувао је у писаном документу један од тадашњих затвореника са Венца³.

Осмог новембра Врховни штаб НОПОЈ упутио је наређење свим штабовима, политичким комесарима и борцима НОП о поступку према ратним заробљеницима, у коме се, поред осталог, каже:

2. Чачански крај у НОБ, хронологија догађаја, стр. 170.

3. Вид. Јован Радовановић: Четнички затвор на Венцу, Ужички зборник бр. 6, Титово Ужице 1977, стр. 231—254.

„ . . . У вези са последњим догађајима, у којима су војно-четнички одреди иступили са оружаним снагама против партизанских одреда, догађају се многе појаве зверског мучења, пребијања и убијања наших партизана и курира са стране разних окорелих зликоваца, који се налазе у војно-четничким одредима. . .

Под претњом казне смрти забрањује се одговарати на те злочине сличним протумерама које нису дозвољене у партизанским редовима. . . Заробљени неприја-

Даница Јаснић

Олга Савић

тељски официри и војници имају се стражарно спровести најближим нашим партизанским командама, које ће онда саме предузети истрагу против појединаца. . . за које се непобитно докаже да су вршили било каква зверства или насиља. . . Наше војне партизанске јединице дужне су више од свих строго да поштују ратничка правила и високо држати неокаљану заставу наших херојских партизанских одреда Југославије. . ."⁴

Иако су били чешће у тешкој ситуацији, партизани су, дакле, и у тим судбоносним данима бринули о моралној чистоћи својих поступака. Смртном казном претило се свакоме ко би прекршио ратничка правила и са заробљеником поступао нехумано. Четнички официри су много боље него партизански командири и комесари знали за ратничка правила и међународне уговоре о томе, али су поступали са партизанским заробљеницима као са уловљеним зверима. Једина брига била им је да се то пред народом прикрије и да се смисли што више лажи које ће окаљати партизански покрет. На жалост, у томе су код једног дела нашег света доста дуго успевали.

4. *Зборник ВНИ*, том I, књ. 2, Београд 1949, стр. 223—224.